

Celkové zhodnotenie realizácie evalvácie v projekte AMV zameranej na využívanie aktivizujúcich metód vo výchove

Alena Minns, 2015

Metodicko-pedagogické centrum, Generálne riaditeľstvo Bratislava

Abstrakt

Príspevok prezentuje výsledky evalvácie realizovanej v národnom projekte Aktivizujúce metódy vo výchove. Hlavným zámerom evalvácie bolo zhodnotiť prínos aktivít projektu a porovnať zmeny, ktoré nastali v školách a školských zariadeniach po jeho implementácii. V rámci evalvácie sa zisťovalo do akej miery pedagogickí a odborní zamestnanci (ďalej PZ a OZ) škôl a školských zariadení využívajú aktivizujúce metódy vo vlastnej praxi a či po absolvovaní vzdelávania realizovanom v národnom projekte AMV došlo u PZ a OZ k zmenám využívania jednotlivých metód. Aktivizujúce metódy sa sledovali vo vzťahu k mediálnej, etickej, dopravnej a zdravotnej výchove.

Kľúčové slová

aktivizujúce metódy vo výchove, evalvácia, kvantitatívne metódy zberu údajov, prínos aktivít projektu, preferencia metód

Metodicko-pedagogické centrum (MPC) realizovalo v rámci národného projektu Aktivizujúce metódy vo výchove (NP AMV) evalváciu zameranú na využívanie vybraných aktivizujúcich metód vo výchove v školách a školských zariadeniach, ktoré sú cieľovou skupinou projektu – školské kluby detí, školské strediská záujmovej činnosti, centrá voľného času, školské internáty, špeciálne školy, špeciálne výchovné zariadenia, základné umelecké školy, konzervatóriá a stredné odborné školy umeleckého zamerania na Slovensku.

Cieľom evalvácie bolo zistiť aktuálny stav využívania aktivizujúcich metód cieľovou skupinou projektu AMV a porovnať východiská a predpoklady tvorcov projektu a vzdelávacieho programu s so zistenou realitou.

Evalvácie sa zúčastnili PZ a OZ, ktorí sa zapojili do projektu a absolvovali akreditovaný vzdelávací program *Aktivizujúce metódy vo výchove (ich význam na formovanie hodnotového systému s dôrazom na oblasť mediálnej gramotnosti)*. Evalvácia sa realizovala v dvoch etapách. Prvá etapa evalvácie sa uskutočnila v termíne október – november 2013 pred absolvovaním vzdelávania, druhá etapa v októbri 2015 po jeho absolvovaní. Komparácia výsledkov z oboch etáp umožnila zistiť prínos aktivít projektu a porovnať zmeny, ktoré nastali v školách a školských zariadeniach po implementácii projektu.

Zber údajov sa realizoval prostredníctvom štruktúrovaného dotazníka a pološtruktúrovaného pozorovacieho hárku. Údaje sa analyzovali kvantitatívnymi (štatistickými) metódami a zisťovala sa hlavne frekvencia a rozsah používania vybraných aktivizujúcich metód PZ a OZ v jednotlivých typoch škôl a školských zariadeniach. Na zber údajov bol použitý štruktúrovaný dotazník a štruktúrované pozorovanie. Údaje z centrálnej databázy sa spracovali matematicko-štatistickou metódou v programe Excel. Každá otázka bola samostatne vyhodnotená na základe štyroch kritérií podľa najvyššie dosiahnutého vzdelania PZ a OZ, praxe PZ a OZ a regiónu (BA, BB, PO). Každá otázka bola percentuálne a graficky vyhodnotená a výstupy boli spracované v kontingenčných tabuľkách. Uvedené štyri kritériá sa môžu navzájom kombinovať, a tým získavať rôzne kombinácie výstupov pri sledovaní konkrétnych javov čo umožnilo komparovať jednotlivé získane položky.

Evalvácia sa realizovala vo všetkých regiónoch SR na vzorke 577 PZ a OZ v prvej etape a 461 PZ a OZ v druhej etape evalvácie. Odchod niektorých frekventantov vzdelávania zo školstva a tým aj z projektu spôsobil úbytok 116 respondentov z výskumnej vzorky. V rámci evalvácie sa pristúpilo k stratifikácii výberu. Evalvácia sa realizovala na výberovom súbore v školách a školských zariadeniach tak, aby boli zastúpené všetky typy školských zariadení. Hlavnými metódami zberu údajov boli štruktúrovaný dotazník a štruktúrované pozorovania.

Z výsledkov evalvácie vyplývajú vybrané zistenia:

Z celkového počtu respondentov 52 % z prvej etapy a 59 % z druhej etapy uviedlo, že nie sú zástancami tradičného spôsobu edukácie, t.j. o 7 % stúpol počet PZ a OZ, ktorí nie sú zástancami tradičných metód. Po absolvovaní vzdelávania v NP AMV 68 % PZ a OZ uprednostňuje iné, než tradičné výchovno-vzdelávacie metódy, čo je nárast o 9 %. Viac vo výchove využívať aktivizujúce metódy, ktoré síce poznali ale doposiaľ nevyužívali začalo 14 % PZ a OZ. Až 91 % PZ a OZ používalo svoje zaužívané aktivizujúce metódy a po

absolvovaní vzdelávania stúpol o 2 % počet PZ a OZ, ktorí začali využívať aj nové metódy. Z oboch etáp evalvácie vyplýva, že sa výrazne zvýšil záujem respondentov vyskúšať nové aktivizujúce metódy. (pozri graf 1 – **Rad/a skúšam nové aktivizujúce metódy**)

V rámci evalvácie sa sledovala aj preferencia využívania aktivizujúcich metód s použitím IKT a bez použitia IKT. Zo sledovaných údajov sa zistilo, že 69 % PZ a OZ preferuje aktivizujúce metódy využívajúce IKT a 93 % PZ a OZ aktivizujúce metódy s IKT a bez IKT strieda, čo považujeme za priaznivý jav (pozri graf č. 2 – Striedam aktivizujúce metódy s IKT a bez IKT).

Z vybraných 30 metód mali PZ a OZ zaznamenať početnosť výskytu vybraných metód vo vlastnej edukačnej praxi. konštatujeme, Po absolvovaní vzdelávania došlo k určitým zmenám v preferovaní využívania jednotlivých aktivizujúcich metód. Najvyšší pokles bol zaznamenaný pri metódach vysvetľovanie (7 %) a prednášky (3 %). Najviac stúpili metódy – myšlienkové mapy 17 %, brainstorming (14 %), hodnotenie mediálnych obsahov (14 %), projektová metóda (11 %), mediácia 10 %, dramatizácia a hranie rolí (9 %), textová analýza (9 %), analýzy a interpretácia výtvarného diela (8 %), heuristika (7 %), kritické myslenie (8 %), asociácie (5 %).

Výrazná zmena po ukončení vzdelávania nastala vo využívaní metódy multisenzorického sprostredkovania. Táto metóda bola súčasťou obsahu akreditovaného vzdelávacieho programu v NP AMV. Pred začatím vzdelávania túto metódu nevyužívalo 28 % PZ a OZ, ale po jeho ukončení to bolo len 16 %. Takmer polovica PZ a OZ začala metódu po absolvovaní vzdelávania využívať. Z výsledkov analýz vyplýva, že 42 % PZ a OZ používa pravidelne alebo prevažne vo svojej praxi digitálne technológie (fotografovanie, tvorba videí, tvorba jednoduchých aplikácií), 50 % PZ a OZ využíva metódu diskusie vo virtuálnom priestore v rôznej frekvencii (Graf 3 – Diskusia vo virtuálnom priestore.)

Najúčinnejšie metódy vo vzťahu k výchove: MEDIÁLNEJ, DOPRAVNEJ, ZDRAVOTNEJ, ETICKEJ.

Respondenti považovali za najúčinnejšie metódy vo vzťahu:

k **mediálnej výchove** pred vzdelávaním 1) hodnotenie mediálnych obsahov, 2) rozhovor a 3) vysvetľovanie a po absolvovaní vzdelávania uvádzali 1) hodnotenie mediálnych obsahov, 2) tvorbu využívajúcu digitálne technológie (fotografovanie/tvorba videí/tvorba jednoduchých aplikácií a pod.) a 3) rozhovor a diskusiu. Vďaka získaným praktickým skúsenostiam zo

vzdelávania začali PZ a OZ viac využívať v súvislosti s mediálnou výchovou aj digitálne technológie – fotografovanie/tvorba videí/tvorba jednoduchých aplikácií a ustúpila tradičná metóda. Veľký nárast z 27 % na 52 % nastal aj po absolvovaní vzdelávania pri analýze a interpretácii umeleckého diela, konkrétne.

k **dopravnej výchove** pred vzdelávaním 1) hry, 2) skúsenostné metódy a 3) vysvetľovanie a po absolvovaní vzdelávania 1) hry, 2) skúsenostné metódy a 3) cvičenie a navykanie. Opätovne sa ukázalo, že metóda vysvetľovanie je na ústupe a naopak metódy cvičenie a navykanie, na ktoré sa dával dôraz v kontexte dopravnej výchovy aj počas školení, zaznamenali nárast.

k **zdravotnej výchove** pred vzdelávaním metódy 1) predvádzanie, 2) vysvetľovanie a 3) dramatizácia, hranie rol a po absolvovaní vzdelávania 1) hry, 2) predvádzanie, 3) dramatizácia, hranie rolí. Väčší dôraz začali klásť účastníci vzdelávania vo vzťahu k zdravotnej výchove na rolové hry, ktoré umožnia praktický nácvik a zažitie si situácií.

k **etickej výchove** pred vzdelávaním 1) kladný vzor, príklad, dramatizácia, 2) hranie rol a 3) metóda sebahodnotenia a po absolvovaní vzdelávania 1) kladný vzor príklad, 2) dramatizácia hranie rol a 3) hry.

V rámci evalvácie sme zisťovali, čo najviac odrádza PZ a OZ využívať aktivizujúce metódy. Pri porovnávaní prvej a druhej etapy evalvácie sme zaznamenali najväčšie rozdiely v odpovediach:

- Pred vzdelávaním sa 52 % PZ a OZ domnievalo, že v škole/školskom zariadení nie je vhodné materiálne vybavenie, po absolvovaní vzdelávania je to len 34 % PZ a OZ.
- Pred vzdelávaním sa 51 % PZ a OZ domnievalo, že nie je dostatok zdrojov (materiálov, literatúry) o danej problematike, po absolvovaní vzdelávania je to len 34 % PZ a OZ. Z výsledkov vyplýva zvýšenie informovanosti o dostupnosti zdrojov. Počet odpovedí *neviem* sa o 2 % znížil.
- Pred vzdelávaním sa 43 % PZ a OZ domnievalo, že nie je dostatok informácií o danej problematike, po absolvovaní vzdelávania je to len 27 % PZ a OZ. 18 % PZ a OZ odrádza, že deti/žiaci nemajú dostatok skúseností a nevedia sa aktívne učiť (v prvej fáze 30 %). S daným tvrdením v prvej fáze nesúhlasí 60 %, v druhej fáze 72 %.
- 48 % PZ a OZ odrádza vysoký počet žiakov v skupine vo vzťahu k využívaniu aktivizujúcich metód.

Z uvedeného vyplýva, že stúpol počet PZ a OZ, ktorí získali informácie na vzdelávaní o dostupnosti zdrojov a informácie o aktivizujúcich metódach. Z projektu Aktivizujúce metódy vo výchove dostali chýbajúce materiálne vybavenie. Vzhľadom na to, že PZ a OZ získali nové zručnosti a poznatky o aktivizujúcich metódach, zmenil sa aj ich postoj k pripravenosti detí/žiakov aktívne učiť sa.

Po ukončení vzdelávania až 75 % PZ a OZ uvádzalo, že ich nič neodrádza od využívania aktivizujúcich metód, čo je veľmi pozitívne. Zvyšok 25 % respondentov odrádza nasledovné:

- vysoký počet detí/žiakov v skupine vo vzťahu k využívaniu aktivizujúcich metód – 48 %;
- nedostatok času a nevyhovujúca organizácia výchovno-vzdelávacieho procesu – 33 %;
- v školách a školských zariadeniach nie sú vhodné IKT – 27 %. V prvej etape 31 % PZ a OZ potvrdilo, že by pri zavádzaní aktivizujúcich metód do praxe uvítali ako formu pomoci v najväčšej miere IKT. V druhej fáze evalvácie je 69 % PZ a OZ spokojných s **vhodným IKT vybavením**, nastal pokles o 4% (pozri graf č. 4).

Pri zisťovaní využívania médií alebo mediálnych obsahov a ich dostupnosti v edukačnej činnosti frekventantov sme zistili, že elektronické médiá väčšinou vo vysokom percente – 80 % a viac sú dostupné. Najmenej dostupné boli tablety.

Pre 51 % respondentov nie je tablet dostupný, z toho 34 % by ho chcelo využívať. V kooperácii s projektom Digitalizácia školy, ktorý dodal tablety pre školy, **NP AMV zabezpečil vzdelávanie učiteľov v oblasti ich využívania. Vzdelávanie sa realizovalo v dvoch stupňoch:** I. stupeň využitie tabletov vo vyučovacom procese (1926 absolventov) a II. stupeň manažment tabletovej učebne (2081 absolventov), **čím sa naplnila jedna z hlavných požiadaviek PZ a OZ pri využívaní médií a mediálnych obsahov.**

- Pre 59 % opýtaných sú nedostupné špeciálne vzdelávacie audiovizuálne obsahy (krátke vzdelávacie filmy) a 24 % respondentov uvádza, že by ich chceli používať. Národný projekt Aktivizujúce metódy potrebné audiovizuálne obsahy, formou edukačných balíčkov obsahujúcich interaktívne digitálne pomôcky vytvoril a dodal do škôl a školských zariadení.

V poslednom okruhu otázok sa zisťovala forma pomoci, ktorú by respondenti uvítali pri zavádzaní aktivizujúcich metód do praxe. PZ a OZ uviedli, že by uvítali ako formu pomoci:

- špeciálne edukačné audiovizuálne obsahy (krátke vzdelávacie filmy) – 19 %;
- obdobné digitálne vzdelávacie pomôcky ako sú IDP z projektu AMV – 17%;
- zariadenie na zhotovovanie školských videí, napr. kamery, strihací/postprodukčný software, kľúčovacie pozadie pod. – 13 %;
- učebné zdroje – 13 %.

Na porovnanie uvádzame výsledky z prvej etapy v ktorej PZ a OZ uviedli, že by uvítali ako formu pomoci nasledovné:

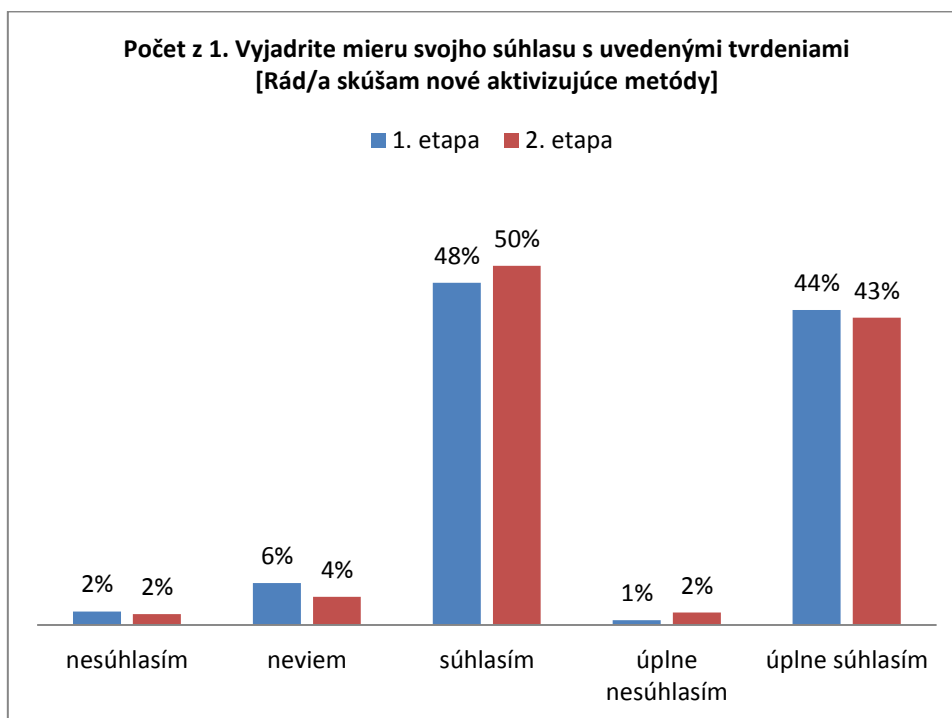
- zdroje – 24 %;
- profesijný rozvoj – 21 %;
- materiálno-technické zabezpečenie – 15 %;
- oboznámenie sa s metódami a formami – 6 %.

Vďaka absolvovaným školeniam si viac PZ a OZ uvedomilo význam využívania tvorby audiovizuálnych diel vo vlastnej edukačnej praxi, možnosti využitia analýzy a interpretácie umeleckých diel, či už audiovizuálnych alebo vizuálnych.

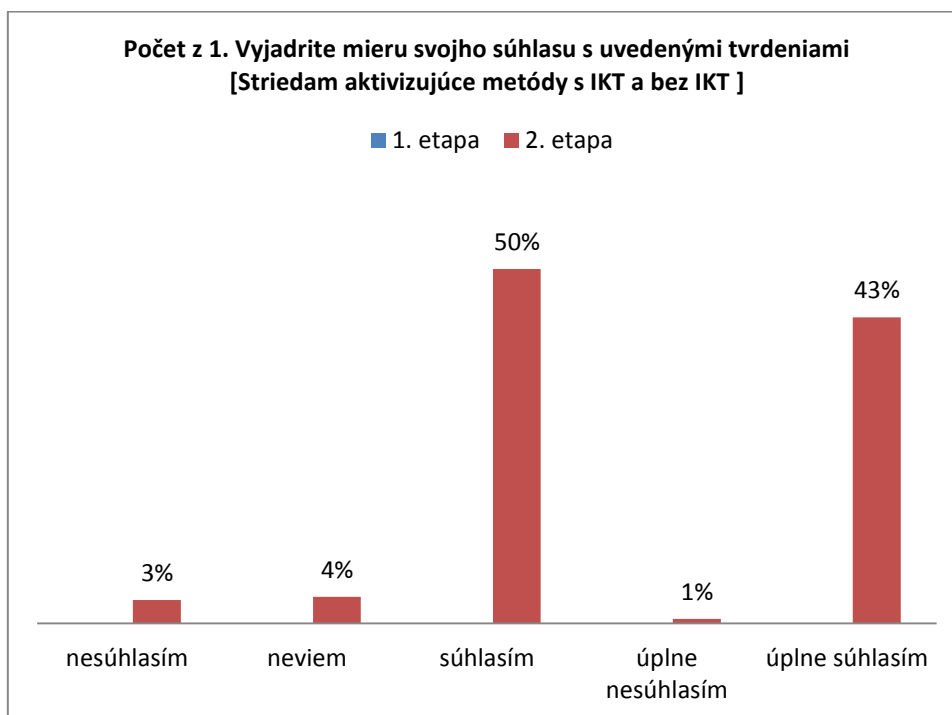
Po ukončení vzdelávania došlo vo využívaní viacerých aktivizujúcich metód k veľkému posunu, t.j. ich častejšiemu používaniu a to hlavne u tých PZ a OZ, ktorí jednotlivé metódy vôbec nevyužívali pred vzdelávaním a boli zástancami tradičných metód. Vyše polovica ich začala používať, čo bolo aj cieľom NP Aktivizujúce metódy vo výchove. PZ a OZ si začali uvedomovať význam využívania interaktívnych digitálnych pomôcok pri zavádzaní aktivizujúcich metód do praxe a špeciálne edukačné audiovizuálne obsahy (krátke vzdelávacie filmy) uvítali ako formu pomoci v najväčšej miere.

Príloha

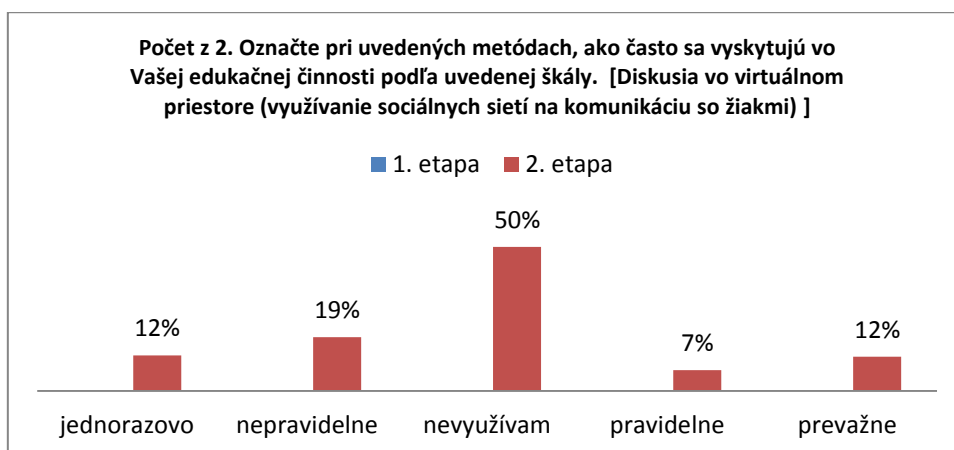
Graf 1 – Rad/a skúšam nové aktivizujúce metódy

Graf 2 – Striedam aktivizujúce metódy s IKT a bez IKT

Graf 3 – Diskusia vo virtuálnom priestore.

Graf – Od využívania aktivizujúcich metód odrádza, že v školách a školských zariadeniach nie sú vhodné IKT

